

บทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ : ย้อนอดีต สู่อนาคต*

THE ROLE OF THE MINISTRY OF DEFENCE IN DISASTER MANAGEMENT:
FROM THE PAST TO THE FUTURE

สุรพล อุดมชัยรัตน์

Surapol Udomchairat.

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์

และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

Ph.D. Public Administration Institute of Public Administration and Public Policy Rangsit University

Email: surapolu1430@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง บทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ : ย้อนอดีต สู่อนาคต มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ช่วยให้การบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมประสบความสำเร็จ 3) เพื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายต่อบทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติในอนาคตโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการนำกระบวนการบริหาร PAMS-POSDCoRB และแนวคิด SWOT Analysis มาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการบริหารนโยบาย (Policy) 2) ปัจจัยสู่ความสำเร็จด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการประสานงาน (Coordinating) 3) แนวทางการพัฒนาด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการบริหารนโยบาย (Policy) จากผลการวิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อเป็นการสอบทานความถูกต้องของการวิจัยข้างต้น ผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการวิจัย ภายใต้กรอบกระบวนการบริหาร PAMS-POSDCoRB จำนวน 11 ด้าน รวมทั้งสิ้น 34 ประเด็น สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารนโยบาย (Policy) จำนวน 4 ประเด็น 2) ด้านการบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) จำนวน 3 ประเด็น 3) ด้านการบริหารจริยธรรม (Morality) จำนวน 2 ประเด็น 4) ด้านการบริหารที่เกี่ยวกับสังคม (Society) จำนวน 3 ประเด็น 5) ด้านการวางแผน (Planning) จำนวน 4 ประเด็น 6) ด้านการจัดการองค์การ (Organizing) จำนวน 4 ประเด็น 7) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) จำนวน 3 ประเด็น 8) ด้านการอำนวยการ (Directing) จำนวน 4 ประเด็น 9) ด้านการประสานงาน (Coordinating) จำนวน 2 ประเด็น 10) ด้านการรายงาน (Report) จำนวน 2 ประเด็น และ 11) ด้านงบประมาณ (Budget) จำนวน 3 ประเด็น

คำสำคัญ: บทบาทกระทรวงกลาโหม; การบริหารจัดการ; ภัยพิบัติ; ย้อนอดีต สู่อนาคต

* Received October 7, 2022; Revised December 25, 2022; Accepted January 12, 2023

ABSTRACT

This article is a part of the dissertation, The Role of the Ministry of Defence in Disaster Management : From the Past to the Future. This research objectives are: 1) To study the problems and obstacles in disaster management of the Ministry of Defense 2) To study the factors that help the Ministry of Defense's disaster management to be successful 3) To consider the policy development guidelines for the Ministry's of Defense role in Disaster Management for the Future. The research methodology uses qualitative research by applying the management process PAMS-POSDCoRB and SWOT analysis concept in the framework for data analysis. The research results are as follows: 1) The most important problems and obstacles were policy management (Policy). 2) The most important factor for success was Coordination. 3) The most management development guidelines was the policy management aspect (Policy).

The results of this research were processed and synthesized using a group discussion method to certify and corroborate the above findings. From the results obtained from the research process under the framework of the administrative process PAMS-POSDCoRB in 11 aspects total 34 issues, can be summarized as follows: 1) Policy administration (Policy) 4 issues, 2) Authority management (Authority) 3 issues, 3) Ethical management (Morality) 2 issues, 4) Society 3 issues, 5) Planning 4 issues, 6) Organization management 4 issues, 7) Human resource management (Staffing) 3 issues, 8) Administration (Directing) 4 issues, 9) Coordinating 2 issues, 10) Report 2 issues and 11) Budget 3 issues.

Keywords; Ministry of Defense roles; management; disasters; From the past to the future.

บทนำ

การที่ประเทศต่างๆอยู่ร่วมกันเป็นสังคมโลก ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ จึงกลายเป็นปัญหาร่วมกัน ดังเช่น ปัญหาโลกร้อน ในขณะที่คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดการณ์ว่าอุณหภูมิโลกจะเพิ่มขึ้น 1.1 ถึง 6.4 องศาเซลเซียส ในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2643 เนื่องจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสะสมในชั้นบรรยากาศมากเกินไปที่เคยเกิดขึ้น ทำให้เกิด “ภาวะโลกร้อน” (Global Warming) ซึ่งมีผลกระทบทำให้สภาพภูมิอากาศเกิดการเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อฤดูกาลต่างๆ ภัยพิบัติด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงมีการพยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญภัยพิบัติ ที่เรียกว่า “การจัดการภัยพิบัติ” (Disaster Management) เพื่อลดอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน

และสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติมีโอกาสเกิดซ้ำ เช่น โรคระบาด “Black plaque” ในยุโรป เมื่อศตวรรษที่ 14 เกิดภัยธรรมชาติจาก El Nino ในศตวรรษที่ 18 และ 19 ที่เป็นผลต่อเนื่องที่ทำให้เกิดภัยแล้ง น้ำท่วม แผ่นดินไหวและสึนามิ เฉพาะเหตุการณ์แผ่นดินไหวอย่างรุนแรงในประเทศไต้หวัน มีประชากรสูญหาย 222,570 คน มีผู้ได้รับผลกระทบ 3,900,000 คน และมีมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจรวมเป็นเงิน 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในขณะที่ศูนย์วิจัยการระบาดวิทยาของภัยพิบัติได้ทำการรวบรวมสถิติในรอบ 100 ปีของทวีปเอเชียพบว่า จำนวนผู้เสียชีวิตจากภัยแล้งสูงสุด รองลงมาได้แก่ อุทกภัย แผ่นดินไหว พายุไซโคลน และสึนามิ

โดยได้มีข้อมูล ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2546 สามารถประเมินความเสียหายจากสาธารณภัยได้ดังนี้ ภัยธรรมชาติ ได้แก่ อุทกภัย ประมาณ 20,633.09 ล้านบาท และวาทภัยประมาณ 1,843.09 ล้านบาท ภัยจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ อัคคีภัยประมาณ 7,788.79 ล้านบาท สำหรับความสูญเสียจากภัยประเภทอื่น ๆ เช่น สารเคมี สารพิษ วัตถุอันตราย ยังไม่มีการประเมินค่าความเสียหายซึ่งผู้เชี่ยวชาญจากองค์การสหประชาชาติได้ศึกษา และประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทย พบว่า มีความเสี่ยงจากอุทกภัยเป็นลำดับแรกอุบัติเหตุขนาดใหญ่ และวัตถุระเบิดเป็นลำดับรองลงมาในขณะที่ศูนย์เตรียมพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC) จัดเรียงลำดับความเสี่ยงของภัยพิบัติในประเทศไทย มี 3 ระดับ คือ 1) ระดับความเสี่ยงสูง ได้แก่ อุทกภัย อุบัติเหตุ วัตถุระเบิด 2) ระดับความเสี่ยงปานกลาง ได้แก่ พายุไต้ฝุ่น ภัยแล้ง อัคคีภัย โคลนถล่ม แผ่นดินไหว สังกะสีไม่สงบ และโรคพิษ และ 3) ระดับความเสี่ยงต่ำ ได้แก่ โรคระบาดมนุษย์ในด้าน การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ควบคู่กับการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) และการฟื้นฟู (Recovery) การฟื้นฟูสภาพ และการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ 1) ก่อนเกิดภัยจะมีกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งประกอบด้วย การป้องกัน และลดผลกระทบ และ 2) ระหว่าง และหลังเกิดภัยจะมีกิจกรรมการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ การเผชิญเหตุ และบรรเทาทุกข์ สำหรับการฟื้นฟู ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพ และซ่อมสร้างรัฐบาล โดยคณะกรรมการสภาพความมั่นคงแห่งชาติได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2517 เพื่อเป็นการเตรียมการในด้านต่าง ๆ ทั้งในภาวะปกติและภาวะไม่ปกติ และมี พรบ.ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2522 กำหนดให้ภัยฝ่ายพลเรือนมี 3 ประเภท คือ สาธารณภัย ภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรม หลังจากนั้นนานถึง 26 ปี จึงมีแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2548 และต่อมาได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมเรื่องอุบัติภัยและอัคคีภัยด้วยโดยให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน และรัฐบาลโดยคณะกรรมการสภาพความมั่นคงแห่งชาติได้จัดทำยุทธศาสตร์เตรียมพร้อมแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2564 เพื่อรองรับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเป็นกรอบและทิศทางหลักของประเทศครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสาธารณภัย ให้ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) ด้านภัยจากการสู้รบ ให้กระทรวงกลาโหมโดยกรมสรรพกำลัง กลาโหมได้กำหนดแผนฝึกกำลังและทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ และ 3) ภัยด้านวิกฤติการณ์ด้านความ

มั่นคง อาทิ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางทะเล และปัญหาโรคอุบัติใหม่โดยมีสำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหน่วยรับผิดชอบ

บทบาท และหน้าที่กระทรวงกลาโหมได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 หมวด 5 มาตรา 52 บัญญัติว่ารัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ และย่อหน้าที่ 2 บัญญัติไว้ว่า กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย และพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2551 มาตรา 8(3) และ (5) ได้แก่ การพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน การปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหาร นอกเหนือจากสงคราม ทั้งนี้ งานวิจัยของ วรพงษ์ สงานตร ได้ระบุว่ากองทัพได้ปรับนโยบาย และเปลี่ยนแปลงแนวคิดทั้งด้านยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีให้สอดคล้องกับสถานการณ์โดยกองทัพได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการป้องกัน และแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชนจากเหตุภัยพิบัติ รวมทั้งการช่วยด้านมนุษยธรรม ทั้งในกรอบอาเซียนและสหประชาชาติ ทั้งนี้ ในแผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 ได้กำหนดให้ กท. มีหน้าที่ 1) สนับสนุนภารกิจของรัฐในการป้องกัน และแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติ 2) แจ้งเตือนหน่วยงานในพื้นที่เสี่ยงภัย กรณีคาดว่าจะเกิดภัยจากการสู้รบ หรือภัยทางอากาศ

การดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงกลาโหมได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายทหาร เมื่อปี พ.ศ.2536 และจัดตั้งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กระทรวงกลาโหม ในปัจจุบันได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.) ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม(เฉพาะ) ที่ 351/58 ลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2558 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ (ผอ.ศบภ.กท.) สำหรับการปฏิบัติงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.) ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน นับว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมเป็นส่วนรวม ในขณะเดียวกันก็ ประสบกับปัญหาหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาด้านโครงสร้างการจัดการหน่วยงานในการสนับสนุนการป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน ปัญหาด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งภายในประเทศ และในต่างประเทศทั้งด้านกำลังพล ด้านยุทธโธปกรณ์ ด้านองค์ความรู้ ด้านงบประมาณ ฯลฯ ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามเกี่ยวกับบทบาท กระทรวงกลาโหมในอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างไร มีปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการภัยพิบัติด้านใดบ้าง มีปัจจัยอะไรที่จะช่วยให้การบริหารจัดการภัยพิบัติของ กท.ประสบผลสำเร็จ และมีแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบาย เพื่อปรับปรุงบทบาท กท.ในการบริหารจัดการภัยพิบัติในอนาคตอย่างไรบ้าง

ดังนั้น การศึกษา เรื่อง“บทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ : ย้อนอดีต สู่อนาคต” จึงเป็นการมองภาพรวมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านองค์กร และระบบการบริหารจัดการ ภัยพิบัติ ทั้งนี้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการบริหารจัดการภัยพิบัติของ กระทรวงกลาโหมได้นวัตกรรมเป็นข้อเสนอแนวทางการพัฒนาซึ่งกท. และหน่วยที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงนโยบาย โครงสร้างองค์กร แผนการดำเนินงาน ตลอดจนถึงกฎ และระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ซึ่งจะส่งผลความ เชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อภาพลักษณ์ของกระทรวงกลาโหมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ช่วยให้การบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมประสบผลสำเร็จ
3. เพื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายต่อบทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการการวิจัย ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยแหล่งข้อมูลบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการภัยพิบัติของหน่วยทหาร 6 คนและหน่วยพลเรือน 2 คนรวมเป็น 8 คนละโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแหล่งข้อมูลบุคคลระดับนโยบายของหน่วยทหารที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการภัยพิบัติ จำนวน 6 คน นักวิชาการด้านการจัดการภัยพิบัติ จำนวน 2 คนละสื่อมวลชนด้านการจัดการภัยพิบัติ จำนวน 3 คนรวมเป็น 11 คนรวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับด้วยการใช้กระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกกลุ่มหนึ่ง จำนวน 10 คนเพื่อเป็นการสอบทานความถูกต้องของผลการวิจัยในครั้งนี้

การสร้างเครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการไว้ 3 แบบ คือ 1) แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารโดยมีขั้นตอนการสร้างแนวคำถาม ดังนี้ 1.1) ทำความเข้าใจคำถาม และวัตถุประสงค์การวิจัย 1.2) กำหนดมโนทัศน์หัวข้อเรื่องสำหรับข้อมูลที่ต้องการ 1.3) แปลงมโนทัศน์ออกมาเป็นชุดคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย คำถามหลัก คำถามเก็บรายละเอียด และคำถามตามประเด็น โดยได้กำหนดประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ ทั้งนี้ ได้ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบแล้ว 2) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัย ได้เลือกสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ(Informal Interview) มีความยืดหยุ่นเพราะมีการวางแนวคำถามเพียงไม่กี่ข้อ และให้มีการซักถามเพิ่มเติมจนได้สาระสำคัญที่ต้องการตามจุดประสงค์ เรียกว่า เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จำนวน 11 คน 3) แบบประเมินบทบาทใหม่ของกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญอีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบ และยืนยันผลการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้ 1) ได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนรายงานสรุปผลการปฏิบัติ และสรุปบทเรียนการปฏิบัติในอดีตทั้งใน และต่างประเทศซึ่งจำแนกที่มาของเอกสารเป็น 2 ลักษณะ คือ เอกสารขั้นต้น และเอกสารชั้นรอง โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ข้อมูลที่ได้นี้ เป็นข้อสรุปย่อยที่ 1 ข้อมูลการวิจัยเอกสาร 2) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญตามแนวทางของชาย โพธิ์สีตาซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ ซึ่งได้ส่ง

ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบ โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นข้อสรุปย่อยที่ 2 ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 3) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการตามกรอบคำถามจำนวน 3 ข้อ ตามแนวทางของ ชาย โพธิ์สีดา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบแล้ว โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ข้อมูลที่ได้มานี้ เป็นข้อสรุปย่อยที่ 3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการบริหารที่เรียกว่า PAMS-POSDCoRB และแนวคิด SWOT Analysis มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulate) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายๆ ครั้งจากข้อสรุปย่อยที่ 1 ข้อสรุปย่อยที่ 2 และข้อสรุปย่อยที่ 3 แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยพิจารณาเกี่ยวกับแหล่งเวลา สถานที่ แหล่งบุคคล รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งได้ผลลัพธ์เป็นบทสรุป/ข้อค้นพบในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถดำเนินการจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ประการ โดยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม พบว่า ปัญหาด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการบริหารนโยบาย (Policy)
2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม พบว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการประสานงาน (Coordinating)
3. แนวทางการพัฒนาในการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม พบว่าแนวทางการพัฒนาด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการบริหารนโยบาย (Policy)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ประการ ผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษามาอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ปัญหา และอุปสรรค ด้านที่มีความสำคัญที่สุด คือ ด้านการบริหารนโยบาย ได้แก่ นโยบายรัฐบาลต้องชัดเจนและต่อเนื่อง และนโยบาย กท. เกี่ยวกับบทบาทโครงสร้างหน่วย เครื่องมือ งบประมาณ กฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ระบุว่า การนำกระบวนการบริหาร PAMS-POSDCoRB มาเป็นกรอบหรือแนวทางในการศึกษา โดยประกอบด้วย 11 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบพร้อมกันนั้นยังได้เน้นศึกษาเรื่อง การบริหาร และการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะจริยธรรมในการบริหารราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และพฤติกรรมการบริหาร การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมถึงสภาพแวดล้อมกับการบริหารด้วย

จากการวิจัยเอกสาร พบว่า ปัญหาด้านการบริหารนโยบาย จะครอบคลุมและเกี่ยวเนื่องกับปัญหาด้านอื่นๆ ฉะนั้น หากสามารถแก้ปัญหาด้านนโยบาย เช่น การกำหนดนโยบายของรัฐบาล และการกำหนดนโยบายของกระทรวงกลาโหม ให้มีความชัดเจนในเรื่องบทบาทของ กท., โครงสร้างการจัดหน่วย, เครื่องมือและงบประมาณในการบริหาร เพื่อนำไปสู่การวางแผนงานแผนปฏิบัติการได้อย่างเหมาะสม รัดกุมในกระบวนการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมอันจะช่วยให้สามารถบรรลุภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เกิดประสิทธิผลต่อภาพลักษณ์ของกระทรวงกลาโหมได้อย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยมงคล ประโลมรัมย์ และณัฐ ฤกษ์ดี ที่ระบุว่า นโยบาย และแผนต้องมีความชัดเจนในเรื่องกำลังพล เครื่องมือ เครื่องใช้ การสนับสนุนงบประมาณ ระบบการบริหาร และระบบการติดต่อสื่อสาร ในขณะที่ วรพงษ์ สง่าเนตร ได้จัดทำตัวแบบการบริหารจัดการภัยพิบัติ ประกอบด้วย นโยบายที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชน การวางแผน อำนาจหน้าที่ ความพร้อม ความทันท่วงที ระบบควบคุมบังคับบัญชา ชัดความสามารถ และความเป็นกลาง

จากการวิจัยเอกสาร พบว่า นโยบายของรัฐบาล ต้องเป็นนโยบายสาธารณะโดยเฉพาะนโยบายเรื่อง การบรรเทาสาธารณภัย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ย่อมเป็นนโยบายสาธารณะของรัฐบาล ดังนั้น กระทรวงกลาโหมต้องให้การสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการ / วงจรนโยบายสาธารณะมาเป็นกรอบคิดวิเคราะห์ โดยอธิบายได้ตามลำดับ ดังนี้ 1) การก่อตัวนโยบาย เริ่มจากการวิเคราะห์ว่าเกิดปัญหาอะไร เกิดผลกระทบกับใคร และมีแนวทางอย่างไรในการดำเนินการ 2) การกำหนดนโยบาย โดยยึดตัวแบบทฤษฎีระบบของ David Easton ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า ผ่านระบบการเมือง ผ่านกระบวนการแปรรูป การแปรเปลี่ยนด้วยกรรมวิธีต่างๆ และการสนับสนุนของสังคมผ่านกระบวนการวิเคราะห์กำหนดทางเลือกและการนำไปบังคับใช้ ซึ่งได้ผลลัพธ์เป็น ปัจจัยนำออก คือ Demands ที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้วกลายเป็นนโยบายสาธารณะ สำหรับผลสะท้อนกลับ คือ การตอบรับของประชาชนเป็นอย่างไร ภายใต้สถานะสิ่งแวดล้อม คือ สถานะเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การต่างประเทศ มีผลต่อการกำหนดนโยบาย 3) การตัดสินใจนโยบาย โดยจะเลือกนโยบายใด และจะเลือกวิธีการใด จึงจะมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และ 4) การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการระดมทรัพยากร การจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อผลักดันกลไกทั้งหมดให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 5) การประเมินนโยบาย จะพิจารณาการดำเนินงานได้ผลหรือไม่ ดูความคุ้มค่า ตรงตามเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การบริหารนโยบาย จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งกระทรวงกลาโหม ควรจะต้องให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ครอบคลุมทุกด้านและทุกมิติ จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คือ การช่วยเหลือประชาชนให้รอดพ้นภัยพิบัติ

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการประสานงาน (Coordinating) เนื่องจากการประสานงานมีความสำคัญต่อการบริหารเป็นอันมาก เพราะเป็นกระบวนการในการบริหารเป็นระเบียบแบบธรรมเนียมในการบริหาร และเป็นหน้าที่ของนักบริหารหรือหัวหน้างาน เพราะ

ความสำคัญของการประสานงานขึ้นอยู่กับบทบาท และความสามารถของนักบริหาร หรือหัวหน้างานเป็นสำคัญ เนื่องจากภาระหน้าที่ประการหนึ่งของ นักบริหาร คือ การใช้ภาวะผู้นำเพื่อเอาปัจจัยในการบริหาร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานที่มีอยู่มาใช้ในการทำงานให้มีลักษณะสมานฉันท์ เพื่อให้งานแต่ละส่วนสอดคล้องต้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงกลาโหม โดยกองทัพไทยจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการรับมือภัยคุกคาม ทั้งด้านความมั่นคงแบบดั้งเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งหลักการสำคัญในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับการประสานการปฏิบัติกับส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการ บูรณาการในการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ถือเป็นความท้าทายที่สำคัญของกองทัพในอนาคต ทั้งนี้ หัวใจสำคัญในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของหลายหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งกองทัพไทยถือเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการรับมือภัยคุกคามดังกล่าว ในฐานะของการเป็นองค์กรของทางราชการที่มีการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ โดยกองทัพไทยอาจกระทำได้ในลักษณะของการเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติโดยตรงตามขีดความสามารถ และเครื่องมือต่างๆ ที่กองทัพไทยมีอยู่ หรืออาจทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานการปฏิบัติให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเท่านั้น ในกรณีที่ กองทัพไทยไม่มีความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ

ปัจจัยความสำเร็จ / ล้มเหลว ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ด้านลักษณะของนโยบาย ได้แก่ ก่อให้เกิดประโยชน์ใหม่ ความสอดคล้องกับค่านิยม ความเป็นไปได้ 2) ด้านวัตถุประสงค์ ได้แก่ ความชัดเจน ความสอดคล้องเป้าหมาย และสามารถปฏิบัติได้ 3) ด้านความเป็นไปได้ทางการเมือง ได้แก่ การสนับสนุนจากทุกฝ่าย 4) ด้านความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี ได้แก่ ความหนักแน่นของทฤษฎี ความสอดคล้องกับเทคโนโลยี 5) ด้านความเพียงพอของทรัพยากร 6) ด้านลักษณะของงาน ได้แก่ โครงสร้างการบังคับบัญชา ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการที่ดี 7) ด้านทัศนคติ ได้แก่ เชิงบวก ตรงเวลา ทำงานเป็นทีม และ 8) ด้านกลไกในหน่วยงานการวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น สามารถวัดผลรวมของมิติต่างๆ คือ มิติที่ 1 การมองผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ ผลผลิต, ผลลัพธ์, ผลสุดท้ายหรือผลลัพธ์สุดท้าย มิติที่ 2 ผลสำเร็จจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อนโยบาย และ มิติที่ 3 ผลรวมของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งหมด ต้องก่อให้เกิดผลของการพัฒนาประเทศ ซึ่งมิติเหล่านี้เป็นเสมือนตัวชี้วัด ในการประเมินสถานการณ์ในการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่

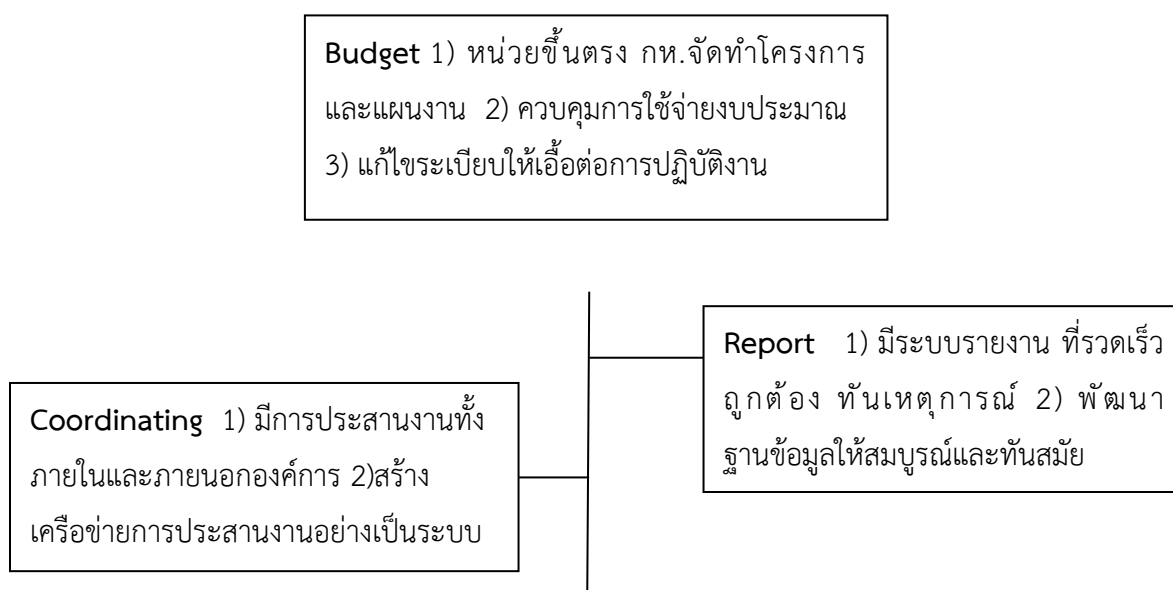
3. แนวทางการพัฒนาด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการบริหารนโยบาย ได้แก่ แผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยยังต้องครอบคลุมทางทะเล และกำหนดหน่วยรับผิดชอบ, นโยบาย กท.ต้องมีความชัดเจนในเรื่องบทบาท สถานะ โครงสร้างการจัดหน่วย , ต้องบรรจุระบบบัญชาการเหตุการณ์ไว้ในแผนปฏิบัติการฉุกเฉิน, ขึ้นการป้องกันภัยพิบัติภัยพิบัติไม่ใช่งานหลักของทหาร, กท.ต้องแสดงบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศ, ประชาชนมีความคาดหวังการปฏิบัติของทหารในการบริหารจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากกระบวนการบริหารประกอบด้วย 11 ด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทั้งนี้ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ระบุว่าการบริหารนโยบาย หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับหลัก และวิธีปฏิบัติที่หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะ หรือ การพัฒนาหน่วยงานในอนาคตในช่วง

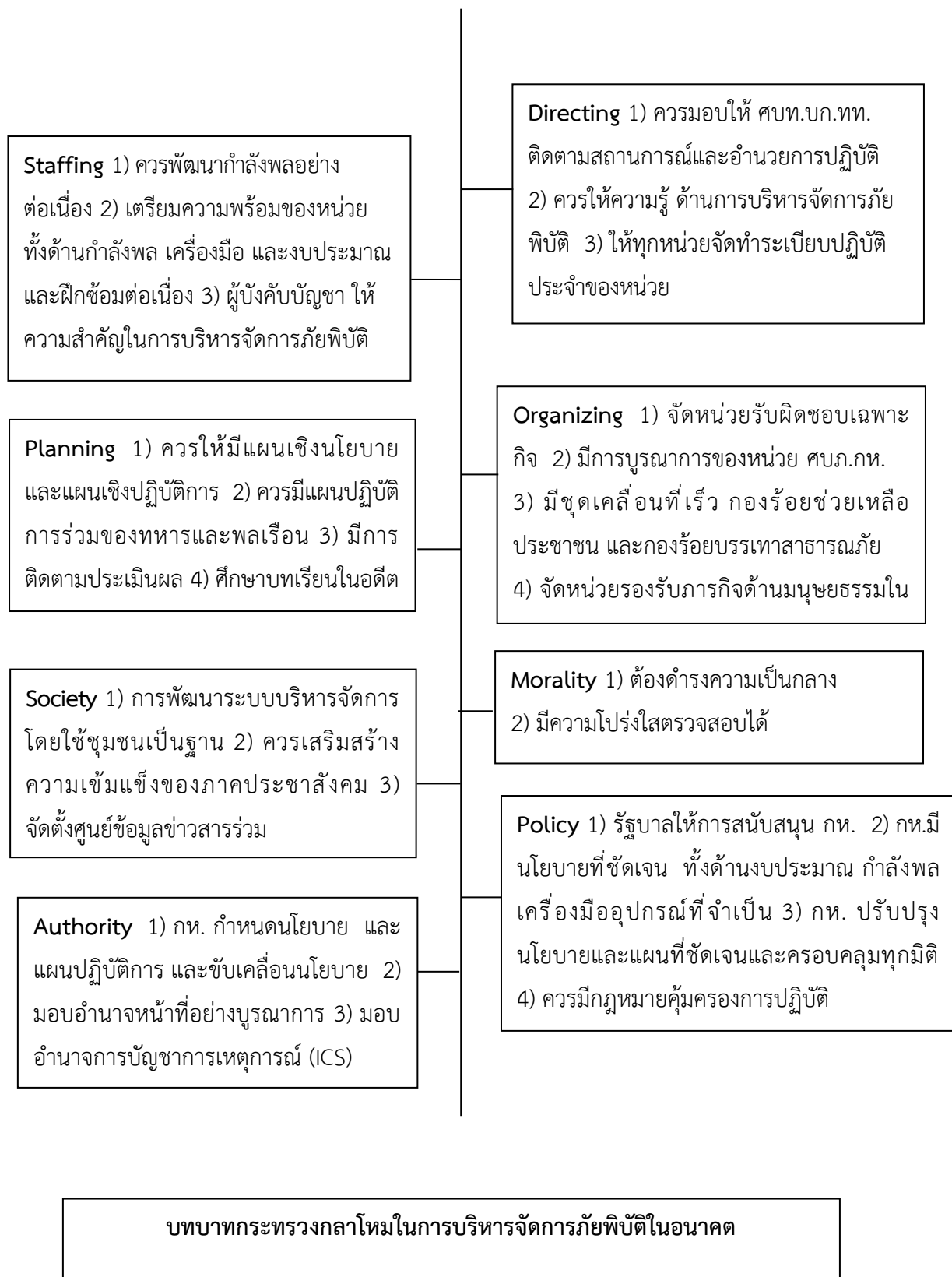

ระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการบริหารนโยบายจะทำให้การพัฒนาหน่วยงานในด้านต่างๆในกระบวนการบริหาร สามารถประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและเกิดประสิทธิผลต่อภาพลักษณ์ของกระทรวงกลาโหมโดยรวม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย อันเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการวิจัยดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ได้จากการวิจัย คือ บทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติในอนาคต ที่อยู่ในรูปกระบวนการบริหารที่พัฒนาขึ้นมาโดย วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ที่เรียกว่า PAMS-POSDCoRB จำนวน 11 ด้าน โดยนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารนโยบาย (Policy) จำนวน 4 ประเด็น 2) ด้านการบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) จำนวน 3 ประเด็น 3) ด้านการบริหารจริยธรรม(Morality) จำนวน 2 ประเด็น 4) ด้านการบริหารเกี่ยวกับสังคม(Society) จำนวน 3 ประเด็น 5) ด้านการวางแผน(Planning) จำนวน 4 ประเด็น 6) ด้านการจัดองค์การ(Organizing) จำนวน 4 ประเด็น 7) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) จำนวน 3 ประเด็น 8) ด้านการอำนวยการ(Directing) จำนวน 4 ประเด็น 9) ด้านการประสานงาน(Coordinating) จำนวน 2 ประเด็น 10) ด้านการรายงาน(Reporting) จำนวน 2 ประเด็น และ 11) ด้านงบประมาณ(Budget) จำนวน 3 ประเด็น ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการบริหารจัดการภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมในอนาคต ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระทรวงกลาโหม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะหน่วยงานสนับสนุนภารกิจของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยมีรายละเอียดดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ : ย้อนอดีต สู่อนาคต ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุป และอภิปรายผลการวิจัยแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อคิดเห็นจากผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

ผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยนี้ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติโดยเฉพาะ กระทรวงกลาโหม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งบทบาทกระทรวงกลาโหมที่ได้จากผลการวิจัยเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบท และศักยภาพของกระทรวงกลาโหมในฐานะหน่วยงานสนับสนุนภารกิจของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยพิบัติภายใต้กรอบกระบวนการบริหารจัดการที่เรียกว่า PAMS-POSDCoRB จำนวน 11 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารนโยบาย (Policy) ได้แก่ 1) รัฐบาลกำหนดให้ กท. เป็นหน่วยสนับสนุนการบริหารจัดการภัยพิบัติ จึงควรให้การสนับสนุน กท. อย่างต่อเนื่อง เพียงพอและเหมาะสม 2) กท.ควรมีนโยบายการบริหารจัดการภัยพิบัติที่มีความชัดเจน ในเรื่องงบประมาณ กำลังพล เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็น พร้อมทั้งมีกระบวนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม 3) กท. ควรมีการปรับปรุงนโยบาย และแผนในระดับต่าง ๆ ให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และครอบคลุมทุกมิติโดยเฉพาะพื้นที่ทางทะเล และ4) ควรมีกฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติของกำลังพล และควรให้สิทธิผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เท่าเทียม เพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่ดี

2. ด้านการบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) ได้แก่ 1) ผู้นำทางยุทธศาสตร์ มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบาย ทิศทาง และแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการขับเคลื่อนนโยบาย 2) การมอบอำนาจหน้าที่อย่างบูรณาการ สอดคล้องกับภารกิจจะช่วยให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ผู้บัญชาการเหตุการณ์ (ICS) เป็นการมอบอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในเหตุการณ์หนึ่งในพื้นที่เฉพาะจึงต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ทันเวลา

3. ด้านการบริหารจริยธรรม (Morality) ได้แก่ 1) ต้องดำรงความเป็นกลาง ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติอย่างทั่วถึง เท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และ 2) มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ ได้รับการยอมรับ และร่วมมือทั้งต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน และพวกพ้อง

4. ด้านการบริหารที่เกี่ยวกับสังคม (Society) ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและสังคม 2) ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ผ่านทางการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจภัยพิบัติอย่างถูกต้อง เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จ และ3) การประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมเพื่อเป็นการบูรณาการงานด้านการประชาสัมพันธ์รวมทั้งเครื่องมือ และการจัดการข้อมูลข่าวสาร

5. ด้านการวางแผน (Planning) ได้แก่ 1) ควรจัดให้มีแผนเชิงนโยบายและแผนเชิงปฏิบัติการในทุกระดับหน่วย โดยต้องมีข้อมูล (Big Data) ที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทั้งข้อมูลเชิงนโยบาย และข้อมูลเชิงพื้นที่ 2) ควรมีแผนที่ดี มีความชัดเจน เฉพาะเจาะจง ครอบคลุมทุกมิติ มีขั้นตอน มีเป้าหมายเป็นรูปธรรม สามารถบรรลุผลได้ มีความสอดคล้องกับปัญหา ทรัพยากรและเวลาในการดำเนินการ 3) แผนปฏิบัติการ ต้องร่วมกันจัดทำทั้งหน่วยทหารและหน่วยพลเรือนในพื้นที่ และ 4) ควรมีการติดตามประเมินผล โดยต้องศึกษาบทเรียนในอดีตนำมาปรับปรุงแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติตามห้วงเวลา

6. ด้านการจัดองค์การ (Organization) ได้แก่ 1) ควรจัดหน่วยด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติเป็นหน่วยเฉพาะกิจแยกออกจากภารกิจหลัก 2) ควรให้มีการบูรณาการของหน่วย ศบค.กท. ทั้งด้านนโยบาย ฝ่ายอำนวยการ และหน่วยปฏิบัติ 3) ควรจัดชุดเคลื่อนที่เร็ว กองร้อยช่วยเหลือประชาชน และกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย โดยเป็นการจัดเพื่อพลางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และ 4) ควรจัดหน่วยเพื่อรองรับภารกิจด้านมนุษยธรรมในต่างประเทศโดยต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้าให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาวะแวดล้อมแต่ละประเภทของภัย

7. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) ได้แก่ 1) ควรพัฒนากำลังพล ด้วยการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา การฝึกซ้อมทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ในทุกระดับหน่วย 2) ควรเตรียมความพร้อมของหน่วย ทั้งด้านกำลังพล เครื่องมือ และงบประมาณ โดยให้มีการฝึกซ้อม ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ตั้งแต่ยามปกติ และ 3) ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ควรให้ความสำคัญในงานด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติโดยต้องเข้าใจบทบาทของทหารอย่างถ่องแท้

8. ด้านการอำนวยการ (Directing) ได้แก่ 1) ควรมอบให้ศูนย์บัญชาการทางทหาร บก. กองทัพไทย ทำหน้าที่ติดตามสถานการณ์และอำนวยการปฏิบัติ 2) ควรให้ความรู้ ความเข้าใจ กฎระเบียบด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติ 3) ควรให้ทุกหน่วยจัดทำระเบียบปฏิบัติประจำของหน่วย (รปจ.) เพื่ออำนวยการปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 4) ควรนำระบบบัญชาเหตุการณ์ (ICS) มาใช้ในการควบคุม และอำนวยการปฏิบัติในสถานการณ์ฉุกเฉิน

9. ด้านการประสานงาน (Coordination) ได้แก่ 1) ควรกระทำทั้งภายในและภายนอกองค์การ ทั้งในแนวราบ และแนวดิ่งอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 2) ควรต้องสร้างเครือข่ายการประสานงานให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

10. ด้านการรายงาน (Reporting) ได้แก่ 1) ควรให้ทุกหน่วยต้องรายงานเหตุการณ์ เหตุฉุกเฉิน รายงานด่วน และรายงานประจำวัน ด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง ทันเหตุการณ์ โดยใช้เครื่องมือที่เร็วที่สุด และ 2) ควรใช้ฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ และทันสมัย

11. ด้านการงบประมาณ (Budgeting) ได้แก่ 1) ควรให้ทุกหน่วยต้องจัดทำโครงการและแผนงานเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี เพื่อการพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรม และการจัดหาเครื่องมือเฉพาะที่จำเป็น 2) ควรมีการควบคุมค่าใช้จ่ายงบประมาณอย่างถูกต้องตามระเบียบ และ 3) ควรแก้ไขระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานในห้วงก่อนเกิดภัย ห้วงระหว่างเกิดภัย และภายหลังเกิดภัยพิบัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป ในการที่จะนำหัวข้อการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทกระทรวงกลาโหมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ : ย้อนอดีต สู่อนาคต เพื่อเป็นการตรวจทาน และยืนยันผลที่ได้รับจากการวิจัยให้เกิดความถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ปรับเปลี่ยนหน่วยงานที่ทำการศึกษาจากกระทรวงกลาโหมไปเป็นหน่วยงานระดับรองลงไป อาทิเช่น กองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบกับการศึกษาในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

2. ปรับเปลี่ยนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากระดับนโยบายเปลี่ยนเป็นระดับผู้ปฏิบัติ รวมทั้งประชาชนผู้ประสบภัย และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย อาทิเช่น หน่วยปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้รับข้อมูลอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

3. ปรับเปลี่ยนกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเดิมใช้กระบวนการบริหารที่เรียกว่า PAMS-POSDCoRB จำนวน 11 ด้าน ไปใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะอื่นที่เหมาะสม เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล และผลที่ได้รับจากกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงกลาโหม. (2558). แผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม 2558. กรุงเทพฯ: กระทรวงกลาโหม.
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก. 7 กันยายน 2550.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร : กรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557.
- สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงาน. “ยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564” กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2560.
- กระทรวงกลาโหม. (2551). ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการ กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551. เล่ม 125 ตอนที่ 26 ก. กรุงเทพฯ.
- กระทรวงกลาโหม. (2556). ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการ กระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556. เล่ม 130 ตอนที่ 109 ก. กรุงเทพฯ.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2549). หลักรัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ท.

- ศิลปนันท์ ลำกุล, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์. (2558). บทบาทของทัพบกไทยในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทย : บทสำรวจปัญหาและแนวคิดในการแก้ไข. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 10(1), 35 - 50.
- วรพงษ์ สง่าเนตร.(2558). การบริหารจัดการอุทกภัยของกองทัพบกไทยตามแนวพระบรมราโชวาท. ดุษฎีนิพนธ์มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (รัฐประศาสนศาสตร์)
- Guha-Sapir, D. (2016). 2016 preliminary data : Human impact of natural disaster. The Centre for research on the Epidemiology of Disaster-CRED, (45), p.1-2.
- Kamolvej. (2006). The integration of intergovernmental coordination and information management in response to immediate crisis : Thailand emergency management (Doctor of Philosophy). University of Pittsburgh, Pennsylvania, United States.
- Kending, M.R. (2012). Disaster management for socioeconomic status challenged population in the united states (Doctor of Health Administration). University of Phoenix, Arizona, United States.
- Wiran, C., Sarobol, S., Keawtip, S. & Yossuck, P. (2011). An application of POSDCoRB Model as a management tools for local administration in Maetang District, Chiang mai province. (Paper presented at the 12th The Graduate Research Conference). Khon Kaen University